

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาคนเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน เป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญในระยะต่อไปที่จะมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 15) บทบัญญัติในมาตรา 66 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2550, หน้า 18) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 51) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน สร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 7 กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและสนับสนุนให้ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการสืบสวนอดีตของมนุษย์ ทำให้เราได้ว่า พฤติกรรมและความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีพัฒนาการมาอย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างมีเหตุมีผล มาตรการในการแก้ปัญหาจึงจะมีประสิทธิภาพ

และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เรียกว่าเป็นการศึกษาอดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบัน เห็นแนวทางก้าวสู่นาคต ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนว่าแต่ละสังคมย่อมมีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ซึ่งเกิดจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า “บริบทของเวลา” สังคมปัจจุบันก็คือผลพวงจากอดีต นั่นคือข้อเท็จจริงที่เราต้องยอมรับว่า สภาพของสังคมไทย ในปัจจุบันไม่ว่าดีหรือเลว สังคมสมานฉันท์หรือแตกแยก ล้วนเป็นผลผลิตของประสบการณ์ในอดีตที่เราและบรรพบุรุษของเราได้ก่อไว้ทั้งสิ้น การที่จะเข้าใจปัญหาสังคมไทยให้ชัดเจนได้ก็ด้วยการศึกษาอดีตว่ามีเรื่องใดเกิดขึ้นบ้าง การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้ง มีผลอย่างไร การเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญของสังคมมนุษย์เพื่อเข้าใจปัจจุบันถือเป็นคุณค่าที่สำคัญที่สุดของประวัติศาสตร์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554, หน้า 5)

อำเภออุ้มทอง เป็นอำเภอที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จากสังคมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายสุวรรณภูมิ ปรากฏหลักฐานในเอกสารของชาวต่างชาติ เช่น จีน หรืออินเดีย ผลจากการได้ติดต่อค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากับพ่อค้าชาวต่างชาติ ทำให้ได้รับเอาวัฒนธรรมด้านต่างๆ เช่น ศาสนาและภาษาเข้ามาปรับใช้กับวิถีชีวิตของชุมชน และพัฒนาเข้าสู่สังคมประวัติศาสตร์ในที่สุด ส่งผลให้ดินแดนประเทศไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของสุวรรณภูมิเกิดรูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นขึ้นเรียกว่า “วัฒนธรรมทวารวดี” มีศูนย์กลางแห่งแรกอยู่ที่ “เมืองโบราณอุ้มทอง” พื้นที่บริเวณอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี อายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 หรือประมาณ 1,000-1,400 ปีมาแล้ว โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลายประการ เช่น ที่ตั้งของเมืองอุ้มทองที่อำนวยความสะดวกทางการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากการเดินเรือทางทะเล การวางตัวของผังเมืองรูปวงรี และการก่อสร้างคูน้ำคันดินล้อมรอบซึ่งสัมพันธ์กับคติความเชื่อของอินเดีย และยังไม่มีแบบแผนชัดเจนเท่าเมืองในยุคหลังๆ ตลอดจนโบราณวัตถุต่างๆ ที่พบในอำเภออุ้มทองที่สามารถสันนิษฐานได้ว่าเป็นอิทธิพลอินเดียที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย จากการเปรียบเทียบรูปแบบศิลปะกับอินเดีย (พนมบุตร จันทรโชติ, 2550, หน้า 83)

การศึกษาประวัติความเป็นมาในท้องถิ่น เป็นความจำเป็นในการนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนรับทราบความสำคัญและเห็นคุณค่า โดยมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบกับอำเภออุ้มทองได้รับความสนใจจากท้องถิ่นที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ร่วมกับอำเภออุ้มทอง เทศบาลตำบลอุ้มทอง เทศบาลตำบลท่าวุ้งทอง สถานีตำรวจภูธรอุ้มทอง และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุ้มทอง ร่วมจัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการลงนามบันทึกข้อตกลงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณอุ้มทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เนื้อที่ 38.16 ตารางกิโลเมตร

มีหลักฐานทางโบราณคดีที่สนับสนุนได้ว่า เคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรทวารวดีและเป็นศูนย์กลางของดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชนชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อนจะหลอมรวมเป็นชาติไทยในปัจจุบัน ซึ่ง อพท. จะพัฒนาเมืองโบราณ อุทองเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่สามารถสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับการก่อกำเนิดชนชาติไทยและศิลปวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ของชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ดินแดนสุวรรณภูมิให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้สอดแทรกในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ ตัวชี้วัดที่ 3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยมีสาระการเรียนรู้แกนกลาง คือนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเอง การพัฒนาหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง จัดเป็นประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการศึกษา และอนุรักษ์สืบสานให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เรียนที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายทั่วไปเพื่อพัฒนาหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร ดังนี้
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง ระหว่างก่อนและหลังใช้หลักสูตร
 - 2.2 เพื่อประเมินทักษะปฏิบัติการอนุรักษ์วัฒนธรรม
 - 2.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตร

ความสำคัญของการวิจัย

1. นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะปฏิบัติการอนุรักษ์วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง ทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอุ้มทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 9 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 11 ห้องเรียน จำนวน 533 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 โรงเรียนอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 นักเรียนจำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มห้องเรียน (cluster sampling) โดยวิธีจับสลากห้องเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุ้มทอง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุ้มทอง

2.2.2 ทักษะการปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

2.2.3 ความพึงพอใจต่อหลักสูตร

3. เนื้อหา

หลักสูตรเรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุ้มทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง และสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ของวิชา ส21104 ประวัติศาสตร์ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ตัวชี้วัดที่ 3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สาระการเรียนรู้แกนกลาง คือนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่น และวัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุ้มทองก็เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุ้มทอง ดังต่อไปนี้

3.1 สภาพภูมิศาสตร์อำเภออุ้มทอง

3.2 เมืองโบราณอุ้มทอง

3.3 วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุ้มทอง

3.4 เจดีย์สมัยทวารวดี

3.5 พระพุทธรูปสมัยทวารวดี

3.6 รูปประติมากรรมและศาสนศิลป์สมัยทวารวดี

3.7 เหรียญมีจารึกสมัยทวารวดี

3.8 ตุ๊กตาดินเผาสมัยทวารวดี

3.9 แหล่งเรียนรู้ทวารวดีเมืองอุทอง

4. ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดี เมืองอุทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ใช้ระยะเวลาในการสอนสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ รวมเวลา 16 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่ให้ดีขึ้น โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแกนกลางในการจัดทำ ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ยุคแรกในประเทศไทย ราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 จัดเป็นวัฒนธรรมและศิลปกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องในคติทางพุทธศาสนาเถรวาท และเกิดขึ้นในเมืองโบราณในวัฒนธรรมทวารวดี ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

หลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง หมายถึง หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง ประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติทักษะกิจกรรม และเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ทวารวดี เมืองอุทอง ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

ทักษะการปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอุทอง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนตามขั้นตอนการทำงาน มีความกระตือรือร้น และรับผิดชอบ

ในกิจกรรมการดูแลรักษา ปกป้องส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง โดยปฏิบัติกิจกรรมการทำรายงาน clip VDO แผนผังความคิด วาดภาพ สมุดภาพ ป้ายนิเทศ แฟ้มสะสมงาน และโครงการ ซึ่งเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ซึ่งสามารถประเมินได้โดยแบบประเมินทักษะปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอู่ทองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความพึงพอใจต่อหลักสูตร หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ตามหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง ซึ่งได้มาจากการใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

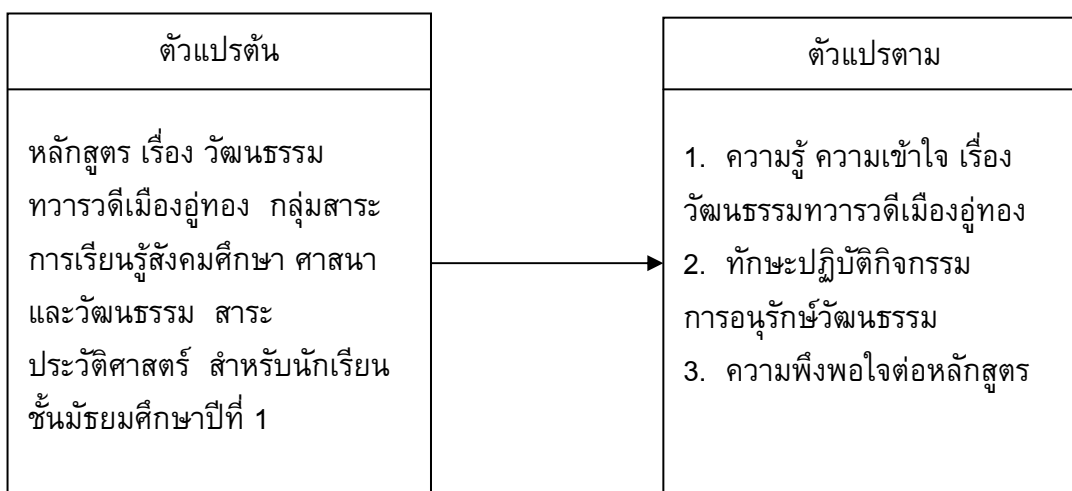
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักการศึกษา และงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิด ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1968, p. 1) ได้เสนอแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ขั้น ดังนี้ 1) มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ 3) จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร 4) เราจะทราบได้อย่างไรว่าได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว ส่วนทาบ (Hilda Taba, 1968, p.12) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ข้อ ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา 3) คัดเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมที่จะนำมาสอน 4) จัดลำดับเนื้อหาสาระ 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 6) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ 7) กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับสังกัด อุทราพันธ์ (2532, หน้า 38) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ 4) การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) การประเมินการใช้หลักสูตร 7) การปรับปรุงแก้ไข ส่วนวิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 76-77) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ระบบร่างหลักสูตร 2) ระบบการใช้หลักสูตร 3) ระบบการประเมินหลักสูตร และจิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 193-194) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรควรมีการดำเนินเป็นระยะ 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ 2) การประเมินหลักสูตรในระหว่างการทำเนิการใช้หลักสูตร และ 3) การประเมิน

หลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร และแนวคิดของชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 89-95) ลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ ขั้นที่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสังคมและชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ขั้นที่ 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่มีความจำเป็นอันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงหลักสูตร ขั้นที่ 3) สำรวจความต้องการและความจำเป็นของสังคม ชุมชน และผู้เรียน ขั้นที่ 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคม ขั้นที่ 5) เลือกเนื้อหาวิชาที่ต้องการนำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาที่ตรงกับวัตถุประสงค์ ขั้นที่ 6) เลือกบุคลากรที่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชานั้นๆ มาร่วมจัดทำหลักสูตร ขั้นที่ 7) จัดเรียงลำดับเนื้อหาความรู้ที่ได้มาจากขั้นที่ 6 ขั้นที่ 8) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ตรงกับเนื้อหาวิชาเพื่อจัดการเรียนการสอน ขั้นที่ 9) กำหนดการประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

นอกจากแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีผู้เสนองานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษา ดังเช่น งานวิจัยของ ประสาน สารศรี (2554, หน้า 81) ได้พัฒนาหลักสูตรเรื่อง อนุรักษ์สำเนียงสุพรรณ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร และศรีประไพ ฤทธิพร (2554, หน้า 93) ได้พัฒนาหลักสูตรเรื่อง ตลาดเก่าห้อง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุปผา สิงห์สถิต (2554, หน้า 102) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง คำขวัญเมืองสุพรรณ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของนักการศึกษาข้างต้นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของนักศึกษามาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนตามหลักสูตรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน